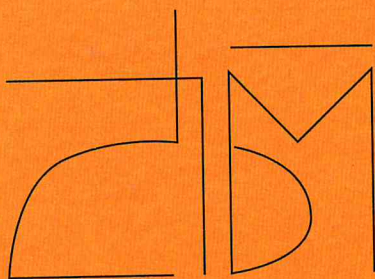
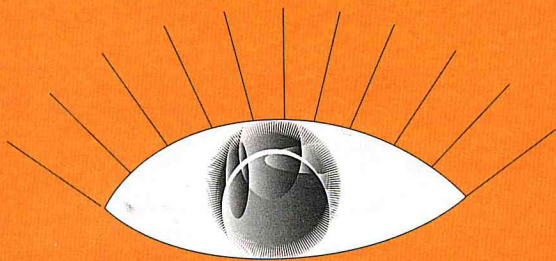

พ ุ ท ธ ท า ส ภ ิก ขุ

ศิลปะแห่งการไข

ในทุกกรณี

ศิลปะแห่งการใช้
สติ
ในทุกกรณี

พุทธทาสภิกขุ

สติ เป็นองค์ธรรมสำคัญใน
ทางพระพุทธศาสนา

เนื้อหาในหนังสือ ศิลปะ
แห่งการใช้สติในทุกกรณี นี้
พระเดชพระคุณ ท่านเจ้าคุณ
พุทธทาสภิกขุ ได้บรรยายให้เห็น
คุณค่าของสติ ให้เห็นเป็นรูปธรรม
ชัดเจนในแง่มุมใหม่ โดยใช้ภาษา
ปัจจุบันที่เข้าใจง่าย แทรกด้วยตัว
อย่างประกอบชวนติดตาม มีการ
เปรียบเทียบกับสิ่งที่ใกล้ตัวต่างๆ
ซึ่งคนส่วนใหญ่ให้ความสนใจ

ไม่ว่าจะเป็นความงาม การงาน การดำรงชีวิตประจำวัน
ตลอดจนค่านิยมของสังคม ที่ควรจะพิจารณาด้วยความ
มีสติ มิใช่เห่อเหิมหลงใหลไปตามกันอย่างขาดเหตุผล

ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรมจึงมีความภูมิใจ
อย่างยิ่งที่ได้มีโอกาสตีพิมพ์ ศิลปะแห่งการใช้สติใน
ทุกกรณี ออกเผยแพร่อีกครั้ง ด้วยความเชื่อมั่นว่า
ผู้อ่านหนังสือเล่มนี้จะได้รับธรรมะและแง่คิดที่นำไป
ปฏิบัติได้จริง ก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ชีวิตตามควรแก่
กรณี

ด้วยสุจริตและหวังดี

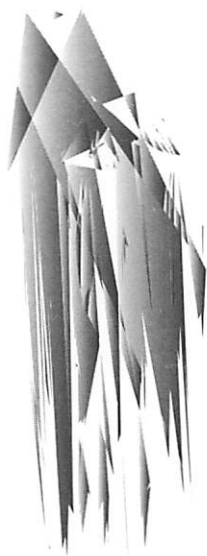
ธรรมสภาปรารถนาให้โลกพบความสงบสุข

สารบัญ

- หน้า ๑๐... ความหมายอันถูกต้องของคำว่าศิลปะ
- หน้า ๑๔... ธรรมะเป็นศิลปะอย่างยิ่ง
- หน้า ๒๒... ธรรมะคือความงาม ความงามคือธรรมะ
- หน้า ๒๖... ความไม่มีกิเลสเป็นความงามโดยธรรมชาติ
- หน้า ๓๐... วิธีสร้างความงาม
- หน้า ๓๔... การใช้สติป้องกันไม่ให้เกิดกอบายทั้งสี่
- หน้า ๔๐... ความงามในการดำรงชีพ
- หน้า ๕๐... ความงามเกิดจากการละเสียได้ซึ่งการทุจริต

- หน้า ๕๔... ความงามในการบริโภคปัจจัยสี่
- หน้า ๖๔... ความงามในการเสียดซึ่งนิเวศน์
- หน้า ๗๐... ความงามเกิดจากการเห็นพระธรรมคือ
ไตรลักษณ์
- หน้า ๗๔... ความงามในการไม่เกิดกิเลสตัณหา
- หน้า ๗๖... ความงามในการที่จะไม่เกิดตัวกู-ของกู
- หน้า ๘๐... ความงามจากการตายอย่างมีสติ
- หน้า ๘๒... สรุปความ

ศิลปะแห่งการใช้
สติ
ในทุกกรณี

โดย พุทธทาสภิกขุ

ท่านสาธุชนผู้มีความสนใจใน ธรรมทั้งหลาย

การบรรยายวันเสาร์แห่ง
ภาควิสาขบูชาในวันนี้ อาตมาก็
ยังคงกล่าวโดยหัวข้อใหญ่เรื่อง
ปรมัตตศิลป์แห่งการครองชีวิต
ต่อไปตามเดิม แต่จะได้กล่าวโดย
หัวข้อย่อยเฉพาะในวันนี้ว่า
ศิลป์แห่งการใช้สติในทุกกรณี

ขอให้ท่านทำความเข้าใจ
ในความมุ่งหมายของการ
บรรยายนี้ให้ถูกต้อง เพราะมี
ความกำกวมบางอย่างที่อาจจะ
เข้าใจผิดได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ก็คือคำว่าศิลปนั่นเอง ในภาษา
ไทย คำนี้มีนัยกำกวม ไม่รัดกุม
อาตมาจึงต้องจำกัดความของคำ
ว่าศิลป ให้เป็นที่แน่นอน อย่าให้
กำกวมมากเกินไป

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในครั้ง
ก่อนๆ ว่า ศิลปนั้น ความหมาย
สำคัญอยู่ที่ความงาม ความเป็น

สิ่งที่ต้องใช้ฝีมือ คือทำยาก แล้วก็ให้สำเร็จประโยชน์ จนถึงที่สุดในความมุ่งหมายแห่งเรื่องนั้นๆ คำว่า ศิลปบริสุทธิ์ต้องเป็นอย่างนี้

แต่เดี๋ยวนี้ภาษาไทย คำว่า ศิลป นี้ เขาไปใช้ในความหมายหลอกลวงก็ได้ คือโกงเป็นเพียงศิลป ไม่ใช่ของจริง นี่เพราะภาษามันกำกวม ศิลปโกง ศิลปทำปลอม ศิลปผิดนั้น มันเป็นศิลปเทียม หรือ จะต้องเรียกว่าเทียมศิลป ไม่ใช่ศิลป มันเป็นของทำขึ้นเพื่อเทียมศิลป หลอกตาว่างาม ว่ายาก ว่า ประณีต ว่ามีประโยชน์

เพราะฉะนั้น ขอให้ท่านเอาความหมายให้ถูกต้อง ถ้าเป็นภาษาอังกฤษมันง่าย เพราะมันจำกัดไว้ชัด คำว่า art แปลว่า ศิลป ที่มีความหมายดี คือ มี

ความงาม มีความยาก และมีประโยชน์

ถ้า เทียมศิลป์ นั้น เขามีคำว่า artificial ถ้า artificial นั่นคือเทียมศิลป์ ทำเทียมศิลป์ ไม่ใช่ศิลป์ ที่นี้ถ้ามันเป็น ศิลป์สูงสุด ถึงขนาดสูงสุด เขาก็มีคำว่า artistic นี้ถึงขนาดแห่งความมีศิลป์ คือมันสูงสุด

เมื่อเขามีคำใช้จำกัดตายตัวกันอยู่อย่างนั้น มันไม่ปนกัน ภาษาไทยเรา อะไรก็ศิลป์ อะไรก็ศิลป์ แล้วเปิดไว้กว้างคือจริงก็ได้ ปลอมก็ได้ แล้วโดยมากเดี๋ยวนี้คนมักจะมองไปในทางที่ว่ามันเป็นของปลอมคือ เทียมศิลป์

ขอให้เข้าใจเสียใหม่ว่า คำว่า ศิลป์ นี้ ไม่ใช่เรื่องหลอกเรื่องลวง เรื่องตบตา เรื่องคดโกง เรื่องปลอมเทียมอะไร มันให้สำเร็จประโยชน์ แต่มันยิ่งไปกว่าธรรมดา คือต้องงามด้วย ถ้าเราพูดกันตามธรรมดา ไม่ต้องการความงามก็ได้ และถ้าเป็นศิลป์จริง มันต้องประณีต ละเอียดและทำยากยิ่งด้วย เราก็เลยมีปัญหา เช่นว่าจะทำไม้ดับปังปลา เดี่ยวก็จะเอากระดาษทรายมาขัด เพื่อว่าให้มันงาม ให้มันเป็นศิลป์ อย่างนี้มันก็บ้า เพราะว่ามันไม่ใช่เรื่องที่

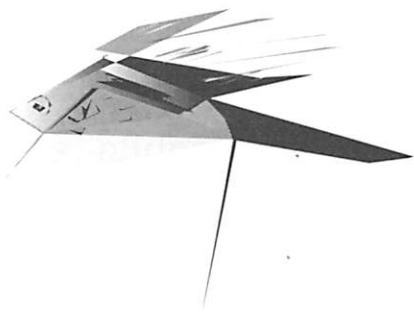
ต้องทำถึงขนาดนั้น ถ้าศิลปะที่ทำไม้ดับปั้งปลา มันก็
ผ่าออกมาพอให้ปั้งปลาได้ มันก็เป็นศิลปะพออยู่ใน
ตัวแล้ว ไม่ต้องเอากระดาษทรายมาขัด หรือไม่ต้อง
เอาน้ำมันทา

ฉะนั้น ขอให้จำกัดขอบเขตแห่งความหมาย
ของคำว่า ศิลป ไว้ให้พอดีๆ หรือว่าเราจะมองกันใน
แง่ธรรมดาๆ ก็ให้เห็นว่า มันมีความงามชนิดที่
ทำความพอใจ ไม่ต้องเป็นไปในรูปร่างสีล้นอะไรนัก
แต่มันทำความพอใจ ทำความสำเร็จประโยชน์
แล้วก็ทำด้วยฝีมือ

ยกตัวอย่างเช่นว่า ศิลปการทำพื้น การทำพื้นนี้
เดี๋ยวนี้ไม่เป็นเรื่องของหมอเสียแล้ว แต่กลายเป็น
เรื่องของศิลปินเสียแล้ว เพราะว่าทำพื้นนั้น ต้องทำ
ให้ดีถึงขนาดที่เรียกว่าไม่เจ็บเลย ไม่เป็นอันตราย
นั้นแน่นอน แล้วยังต้องทำให้ไม่เจ็บ จนเด็กๆ ก็ไม่
ต้องร้องไห้ ฉะนั้นการทำพื้นนั้น ก็กลายเป็นศิลปะ
เลยไปกว่าเป็นเรื่องของหมอล้วนๆ ฉะนั้นแทนที่จะ
เรียก หมอพื้น ก็กลายเป็นเรียกว่า ทันตศิลปินไป
เสียโน่น

ถ้าท่านสังเกต ก็คงพบว่า ศิลปนั้นคืออะไร มันให้สำเร็จ ประโยชน์ตามที่ต้องการ แล้วมัน ยังเป็นของประณีตละเอียดอ่อน ด้วย

เราก็ดูเถอะ ว่าอะไรเป็น ศิลปะอย่างยิ่ง อาตมาก็จะระบุ ไปยังสิ่งที่เรียกว่า ธรรมะ หรือ พระธรรม พระธรรมนี้งามอย่าง ยิ่ง มีแต่คนโง่เท่านั้นแหละ หรือ จะอยู่ในพุทธบริษัทเราก็ได้ ที่ ไม่มองเห็นว่าพระธรรมเป็นของ งามเพราะคนมันมีหัวใจหยาบ

กระด้าง ต่ำมาแต่กำเนิด คนชนิดนี้แม้จะมาเป็น
พระเป็นเณรแล้ว ก็ยังไม่เห็นว่าพระธรรมเป็นของ
งาม เพราะมันไม่มีหัวศิลป์เอาเสียเลย ที่พระพุทธ
เจ้าท่านตรัสว่า พระธรรมงามในเบื้องต้น งามในท่าม
กลาง งามในเบื้องปลาย ไม่มีความหมายสำหรับคน
ชนิดนี้

แต่ถ้าว่า เขามีสติปัญญาเต็มตามความหมาย
ของคำว่าสาธุชนพุทธบริษัทคือ กลุ่มชนผู้มีความรู้
ความตื่น ความเบิกบาน พระธรรมก็จะมีความ
หมายไปในทางความงาม ยิ่งกว่าสิ่งใด ขอให้สนใจ
หน่อยว่า ยิ่งกว่าสิ่งใด ไม่มีอะไรจะงดงามเท่ากับ
พระธรรม หรือ ความมีพระธรรม เดียวก็จะได้ดูกัน
เป็นเรื่องๆ ไปว่ามันงามอย่างไร

ที่นี้ นอกจากงามแล้ว พระธรรมเป็นของ
ละเอียดอ่อน ต้องทำอย่างมีฝีมือลายมือ เช่นว่า จะ
ทำสมาธิบังคับจิตให้ได้ อย่างนี้มันต้องละเอียดอ่อน
ต้องมีฝีมือยิ่งกว่าหมอฟันหรือทันตศัลยแพทย์เป็นอัน
มาก เพราะว่ามันเป็นเรื่องทางจิตใจ มันละเอียด
อ่อนกว่าเรื่องทางวัตถุ

ที่ว่าสำเร็จประโยชน์นี้ มันสำเร็จประโยชน์ยิ่ง
กว่าสิ่งใด บรรดาสิ่งที่ให้สำเร็จประโยชน์แก่มนุษย์
เราแล้ว ไม่มีสิ่งใดจะให้สำเร็จประโยชน์มากเท่า
ธรรมะหรือพระธรรม ดังนั้น พระธรรมจึงมีความ
งาม มีความละเอียดอ่อนในการประพฤติ และ
มีความสำเร็จประโยชน์สูงสุด พระธรรมก็คือศิลป
ศิลป์แท้จริงก็คือพระธรรม เรารู้จักพระธรรมกันในแง่
นี้หรือเปล่า

ที่แล้วๆ มากี่สนใจกันแต่เรื่องว่ามีประโยชน์ดับ
ทุกข์ได้แต่ไม่ค่อยคำนึงถึงความงาม ดังนั้น มันจึงโง่
และไม่คำนึงถึงความละเอียดอ่อน ดังนั้นจึงทำไม่ได้
ปฏิบัติไม่ได้ เพราะว่าทำหยาบๆ มีนิสัยทำหยาบๆ
หวั่นๆ มาตั้งแต่เกิด มันก็มาทำกันไม่ได้กับพระธรรม

แล้วก็ไม่รู้จักมุ่งหมายความงดงามด้วย มันก็เข้ารูป
กันยาก มันไม่เข้ารูป มันไม่ถูกฝาถูกตัวกันอย่างนี้
ธรรมะก็ไม่สำเร็จประโยชน์แก่บุคคลชนิดนี้ ซึ่งไม่มี
ความรู้ความเข้าใจหรือความพอใจในสิ่งที่เรียกว่า
ศิลป เมื่อพระธรรมเป็นศิลปอย่างเต็มตัว คนที่ไม่รู้
เรื่องศิลป มันก็รู้เรื่องพระธรรมไม่ได้ ฉะนั้น ขอให้
สนใจคำว่าศิลปกันให้ถูกต้องและเต็มที่

เดี๋ยวนี้อาตมายังเติมคำว่า ปรมัตตะ เข้าไป
ข้างหน้าด้วย เป็น ปรมัตตศิลป ก็คือ ศิลปที่มี
ความหมายอย่างยิ่ง มีประโยชน์อย่างยิ่ง ยิ่งถึงที่สุด
แล้วก็ระบุเฉพาะในด้านที่เกี่ยวกับการครองชีวิต
ไม่ใช่เรื่องการขีดเขียน การระบายสี การตกแต่ง
การกระทำอย่างวัตถุภายนอก เดี่ยวนี้เป็นเรื่องใน
จิตใจ ในภายใน

นี่สรุปความว่า ถ้าไม่งาม ก็ไม่ใช่ศิลป แม้จะดีมี
ประโยชน์อย่างไร ก็ไม่ใช่ศิลป ต้องงามจึงจะเป็น
ศิลป เพราะว่าใจความสำคัญมันจะอยู่ที่นั่น คำว่า
งดงาม มันหมายความว่าถึงคำที่เป็นไปในทางความสุข
ด้วยเหมือนกัน เพราะว่าสิ่งใดงามย่อมทำความ

พอใจสบายใจให้แก่บุคคลนั้นๆ เพราะว่ามันจะเป็น
สัญชาตญาณก็ได้

อาตมาคาดคะเนเอาว่า ความรู้สึกกว้างงาม และ
เป็นสุขนี้ มันเป็นสัญชาตญาณ โดยไม่ต้องมาศึกษา
อะไรกันอีก แม้แต่สัตว์เดรัจฉาน มันยังรู้จักชอบงาม
เมื่อได้สถานที่ที่งดงาม มันก็โลดเต้นกันใหญ่ แม้แต่
ไก่ก็ได้ที่ที่สะดวกสบาย งดงาม มันก็คิกคะนองกัน
ใหญ่ บินขึ้นบินลง ชันแล้วชันอีก เรียกว่า ความงาม
ทางจิตใจนี้ มันเป็นเรื่องที่ต้องการของจิตใจ ถ้าได้
มากก็เป็นเรื่องประเล้าประโลมใจที่ดีที่มีประโยชน์

จิตใจของคนเรา ต้องการสิ่งประเล้าประโลมใจ
นี้ขาดไม่ได้ ถ้าขาดแล้วมันเหงา มันไม่สมบูรณ์ คือ
มันไม่มีความสุขนั่นเอง มันต้องมีสิ่งที่ประเล้า
ประโลมใจ แต่นี้คนโง่เขาก็ไปเอาอบายมุข ดื่มน้ำเมา
เล่นมหรสพ อะไรกันไปตามเรื่องที่เป็นสิ่งประเล้า
ประโลมใจ มันก็ประเล้าประโลมไปตามแบบนั้น ผล
ที่ได้มันก็ไม่ใช้ความสงบสุข เพราะมันประเล้า
ประโลมใจไปในทางชั่วๆ ให้มันสงบไม่ลง

ที่นี้พุทธบริษัทเรา ต้องการความงามอย่างแท้

จริง มาเป็นเครื่องประเล้าประโลมใจ เช่นคุณค่าของ
พระธรรม ที่มีความงามในทางศิลปะอย่างที่กล่าวแล้ว
มาเป็นสิ่งประเล้าประโลมใจ พุทธบริษัทจึงสบายใจ
สงบสุขอยู่ได้ด้วยธรรมะโดยไม่ต้องไปดูหนังดูละคร
ไม่ต้องกินเหล้าเมายา ไม่ต้องลุกขึ้นเดินรำ หรือไม่
ต้องทำอะไรอย่างทีอวิชาพาไป เหมือนคนส่วน
มากในโลก

นี่เป็นการชี้ให้เห็นในแง่ที่ว่า ชีวิตมันต้องการสิ่ง
ประเล้าประโลมใจในทางความงาม แล้วความงาม
นั้นต้องเป็นไปในทางที่ถูกต้อง คือเป็นไปเพื่อความ
สงบสุข ถ้ามันประเล้าประโลมใจไปในทางให้ฟุ้งซ่าน
ให้กำเริบแล้วมันผิด คือมันได้ผลไปในทางยุ่งยาก
ลำบาก ไม่มีความสงบ ฉะนั้น ความสงบนั้นแหละ
กลับเป็นความงาม เราดูคนที่ความสงบเสงี่ยม เรารู้
สึกว่างาม คนที่แต่งเนื้อแต่งตัวสวย หากความ
สงบเสงี่ยมไม่ได้ เราก็ดูเป็นคนบ้า หรือคนที่ไม่น่าไว้
ใจ นี่เป็นเรื่องของธรรมชาติแท้ ๆ

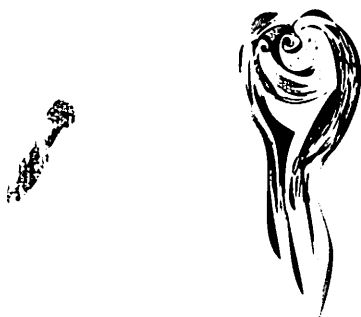
ถ้ามีความผิดพลาดอย่างใดๆ ที่เรียกว่าเป็น
บาป เป็นอกุศล ปรากฏอยู่ พุทธบริษัทก็จะเห็นว่า

มันไม่งาม แต่คนโง่ปุ่กชนคนธรรมดาสามัญ อาจจะเห็นเป็นงามไปก็ได้ เดียวนี้เราเอาพุทธบริษัทเป็นหลักกันดีกว่า อะไรผิดพลาดไม่ถูกต้อง หรือเป็นกิเลส นี่มันไม่งาม ต่อเมื่อมันตรงกันข้าม คือเมื่อไม่มีกิเลส มันมีความถูกต้อง เราก็เห็นว่ามันงาม หรือมันมีศิลปะ เมื่อเวลามีกิเลส มันก็ไม่มีศิลปะ เพราะไม่มีความงาม เมื่อเวลาไม่มีกิเลส มันก็มีศิลปะ เพราะว่ามันงาม

นี่งามในทางธรรมเป็นอย่างนี้ ไม่ใช่งามทางวัตถุ รูปร่างภายนอก หรืองามเพราะกิเลสชวนให้เห็นว่างาม

นี่เราต้องการความงามที่แท้จริงคือธรรมะ ธรรมะคือความงาม ความงามคือธรรมะ เราต้องมีวิธีการที่จะต้องกระทำให้ได้ตามนั้น ความไม่มีกิเลสเป็นความงาม การทำให้ไม่มีกิเลสก็เป็นศิลปะ วิธีที่จะทำให้ไม่มีกิเลสมันเป็นศิลปะ เพราะว่ามันทำยาก และมันมีความงามอยู่ในตัวมันเอง ฉะนั้น เราจึงหลีกเลี่ยงที่เรียก

ว่าศิลปะนี้ไม่พ้น ไม่ว่าจะเรารู้สึกตัวหรือไม่รู้สึกตัว

เราไม่รู้สึกตัว เราก็ไม่สนใจกับสิ่งที่เรียกว่าศิลปะ
อย่างที่ท่านทั้งหลายโดยมากก็เป็นอย่างนั้น ยกเอา
เรื่องของศิลปะไว้เป็นเรื่องหลอกลวง เป็นเรื่องหลอก
คนเอาสตางค์ เป็นอย่างนั้นไปเสีย นี่มันเข้าใจผิด
กันอยู่

ถ้าเข้าใจถูกจับใจความของพระธรรมให้ได้ ตรง
ที่มีความงามแล้ว คนก็就会有ความพอใจในศิลปะคือการ
ทำให้มันงาม โดยการใส่พระธรรมให้ถูกต้อง เรื่องนี้
มันสำคัญอยู่ที่ความมีสติ ถ้ามีสติ มันก็จะสามารถ

ทำได้ ในการที่จะรักษาไว้ซึ่งความงามในทุกแง่ทุกมุมของธรรมชาติ ที่เกี่ยวกับชีวิตของเราในทุกๆ กรณี ในทุกๆ ขั้นตอน และในทุกๆ คนด้วย

อาตมาพูดอย่างนี้ว่า ทุกๆ คน ไม่ว่าจะคฤหัสถ์ บรรพชิต ไม่ว่าจะเด็ก ผู้ใหญ่ ผู้เฒ่า มีความจำเป็นที่จะต้องรู้จักทำให้ชีวิตนี้ประกอบไปด้วยความงาม คือมีพระธรรม เหมือนกับว่าพระธรรมนี้มันจำเป็นสำหรับมนุษย์ ทุกชั้นทุกตอนแห่งวิวัฒนาการของเขาทีเดียว

เอาละ เป็นอันจำกัดความได้ว่า ถ้าศิลปแล้ว ก็ต้องงาม ต้องเป็นงานฝีมืออันละเอียด แล้วก็สำเร็จประโยชน์ถึงที่สุด ในความหมายนั้นๆ ฉะนั้น ถ้าไม่งามก็ไม่ใช้ศิลป เช่น กินข้าวหมู่มาม ชูดขาด นึ่งาม หรือไม่งาม ตามธรรมดา ก็จะถือว่ามันไม่งาม นั่นก็เพราะว่า มันไม่มีศิลป์ในการกินอาหารนั่นเอง ถ้าว่ากินได้เรียบร้อยเหมือนอย่างพระที่ถือวินัย นั่นก็งาม นั่นก็คือมีศิลปหรือมีธรรมะ ซึ่งเป็นสิ่งเดียวกันกับที่เรียกว่าศิลป ฉะนั้น เรามาพิจารณาดูกันในข้อนี้ ว่า ทำอย่างไรจึงจะรักษาไว้ได้ซึ่งความงาม

บางคนอาจจะคิดว่า อาตมาหมายความว่า
ความงามมันมีอยู่แล้ว ไม่ต้องสร้างขึ้นมา เราเพียง
แต่รักษา อย่างนั้นหรืออย่างไร อาตมาก็จะพูดว่า
อย่างนั้นแหละ ยืนยันว่าอย่างนั้นแหละ ความถูก
ตอนนี้ มันมีอยู่โดยธรรมชาติ ความวุ่นวาย ความไม่
ถูกต้องนี้เพ็งมี

ถ้าเรารู้จักธรรมชาติของจิต
เราจะรู้ตามพระพุทธานุชาต ที่ได้
ตรัสไว้ว่า

จิตนี้มีปกติประภัสสร คือใส
ส่องใสอยู่ตามธรรมชาติ แล้วก็
เศร้าหมองเมื่ออุปกิเลสจรเข้ามา
เหมือนกับว่า เพชรนี้มันมี
น้ำที่ใส น้ำเพชรที่สวยงามอยู่ใน
เพชร ถ้ามีอะไรมาปิดบังเสีย มัน
ก็ไม่ปรากฏ มันก็ไม่งาม แม้ว่า

ธรรมชาติเดิมของมันจะงาม เช่น ความที่ไม่ได้
เจียรไน มันยังมีผิวขรุขระ นี่มันไม่งาม เพราะความ
ที่ไม่ได้เจียรไน มันบังเอาไว้เสีย หรือว่าเจียรไน
แล้ว แต่ถ้ามันเพื่อนโคลน เพื่อนสี เพื่อนของสกปรก
มันก็ไม่งามเหมือนกัน ฉะนั้นเราถือว่าโดยธรรมชาติ
นี้จิตนี้เป็นประภัสสร งามแล้วก็เสียความงามไปเมื่อ
มีกิเลส คือความเศร้าหมองเข้ามาปกปิด ฉะนั้น
ความมีกิเลสจึงไม่งาม ความไม่มีกิเลสจึงเป็นความ
งามอยู่โดยธรรมชาติ

ใครๆ ก็ไปลองคิดดู ไม่ต้องลึกซึ้งอะไรนัก ว่า

เมื่อจิตมีกิเลส เป็นอย่างไรบ้าง และเมื่อจิตไม่มีกิเลส นั้น มันต่างกันอย่างไร พอจะสังเกตได้ด้วยกันว่า เมื่อจิตแจ่มใส สะอาด สว่าง สงบเย็น นี่มันเป็น ความงามอย่างยิ่ง พอมันสกปรก มีดมัวและเร่าร้อน มันก็หาความงามมิได้เลย ฉะนั้น เรารักษาอย่าให้ มันเกิดสกปรก มีดมัว เร่าร้อนขึ้นมา ให้มันคงสภาพ ปกติ ประภัสสร สะอาด สว่าง สงบอยู่ตาม ธรรมชาติเดิม

ที่ว่า อบรมจิต นั้น คือ อบรมจิตชนิดที่อย่าให้มีโอกาสแก่กิเลสเกิดขึ้น อบรมเรื่อยไป ให้จิตนี้ สามารถป้องกันไม่ให้กิเลสเกิดขึ้นได้ ความเป็น ประภัสสรของจิตก็ตายตัวลงเป็นพระนิพพาน เพราะว่ามันประภัสสรตลอดกาลโดยประการทั้งปวง

เราถือว่า ความสงบเป็นของเดิม ความวุ่นวาย โกลาหลนี้เป็นของใหม่ แล้วก็ไม่งาม ก็รักษาสภาพ เดิมที่งดงามเอาไว้ให้ได้ ก็คือมีธรรมะ การใช้สตินี้ ก็ ใช้เพื่อรักษาสภาพปกติไว้ได้ รักษาสภาพที่ถูกต้องไว้ได้ ถ้าเราไม่มีสติ มันก็ไม่มีอะไรจะเป็นเครื่อง รักษา นี่เป็นหลักสำคัญตายตัวสั้นๆ ว่า สติเป็น

เครื่องรักษา ถ้าไม่มีสติแล้ว ไม่มีอะไรที่จะเป็นเครื่องมือสำหรับการรักษา

คำว่า รักษา ในที่นี้ หมายถึงทำทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับให้คงสภาพเดิม เดียวนี้ถ้าว่า เรายักษาไว้ได้ มันก็งาม ฉะนั้น ความงามมันก็มีได้ เพราะว่ามีสติในการรักษา ภิกษุสามเณรจะมีศีลาจารวัตรงดงาม น่าเลื่อมใสได้ ก็เพราะว่ามีสติในการรักษา ดังนั้นเราควรจะได้พูดกันเสียให้ละเอียดลออกันสักครั้งหนึ่งว่าจะใช้สติอย่างไร ดังหัวข้อที่ได้ยกมาตั้งไว้ข้างต้น สำหรับวันนี้ว่า ศิลปแห่งการใช้สติในทุกกรณี

การใช้สติก็เพื่อให้มีศิลป มันก็เป็นศิลปแห่งการใช้สติ แล้วเราก็จะสามารถควบคุมพฤติกรรมต่างๆ ทุกอย่างในชีวิตของเรา ให้เป็นไปอย่างนี้ คือความงามตามความหมายของคำว่า ธรรมะ หรือ ศิลป นั่นเอง

พูดถึงความงาม ก็จะแยก
ออกไปได้หลายอย่างหลาย
ประการ ที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต
ของคนเรา ซึ่งในที่นี้ใช้คำว่า ทุก
กรณี ทุกขั้นตอน หรือทุกคน จะ
ต้องทำอะไรจึงจะมีความงาม
แรกที่สุด คือ ความไม่มี
ลักษณะแห่งอบาย หรือจะเรียก
ว่า ไม่มีอบายมุขก็ได้เหมือนกัน
คำว่า อบายมุข แปลว่า

ปากทางแห่งความเลื่อม แล้วก็มีคำประกอบเข้ามาว่า เลื่อมแห่งอะไร ถ้าเลื่อมแห่งทรัพย์สมบัติ ก็เป็นคำธรรมดา ภาษาคนธรรมดา อบายมุขคือปากทางแห่งความเลื่อมของทรัพย์สมบัติ แต่ถ้าเป็นภาษาพิเศษที่สูงขึ้นไป ที่เรียกว่าภาษาธรรม ก็จะระบุไปยังความเลื่อมแห่งความเป็นมนุษย์ คือความเป็นมนุษย์นั้น มันร่อยหรอไป มันเลื่อมไป หรือมันหายไป แล้วมันงามหรือไม่งาม ขอให้ลองคิดดู

เรามีสติในการจะรักษาความเป็นมนุษย์ไว้ไม่ให้เลื่อม ก็คือมีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ แล้วมันจะ

งามหรือไม่งาม ก็ขอให้ลองคิดดู พร้อมกันนั้น ก็จะต้องรู้
ความหมายของคำว่างามในทางธรรม หรือทาง
ภาษาธรรมด้วย พร้อมกันไปในตัว

คำว่า อบาย ที่แปลว่า ความเสื่อม แล้วถึงถึง
ความเสื่อมแห่งความเป็นมนุษย์นั้น ก็ถือเอาตาม
หลักที่รู้จักกันอยู่ทั่วๆ ไป ว่า อบายทั้งสิ้น คือ นรก
เดรัจฉาน เปต อสุรกาย ลำดับนี้ไม่แน่ จะเรียง
อย่างอื่นก็ได้ แต่อาตมาถนัดที่จะเรียงอย่างนี้ ว่า
นรก เดรัจฉาน เปต อสุรกาย

นรก คือความร้อนใจ : ทุกข์ร้อนอยู่ในใจ
เหมือนกับไฟเข้าไปลุกอยู่ในอกในใจ มั้งามหรือไม่
งาม

เดรัจฉาน คือความโง่ : โง่จนเหลือประมาณ
โง่จนไม่รู้จะโง่กันอย่างไร เมื่อมันโง่อย่างนี้ มั้งาม
หรือไม่งาม

เปต คือความหิว : มีกิเลสตัณหาสำหรับจะ
หิว มีจิต มีวิญญาณอันหิว หิวเหมือนจะขาดใจ ก็
ดูเถอะว่ามั้งามหรือไม่งาม

อสุรกาย คือความซี้ซลาด : ซี้ซลาดเหลือ

ประมาณ เนื่องจากความโง่มันเหลือจะประมาณ
ก็ชี้ขาดเหลือประมาณ แล้วก็คิดไปได้มาก จนไป
พลาดในสิ่งที่ไม่ควรจะพลาด อย่างนี้ก็เรียกว่าเป็น
อสุรกาย คิดดูเถอะว่ามันงามหรือไม่งาม

ที่นี่ เราจะมีสติแก้ไขความ
ไม่งาม ทำให้มันงาม นี้เรียกว่า
ศิลป ในการใช้สติในกรณีที่เกี่ยวข้อง
กับอบายทั้งสี่

ข้อที่ ๑ ใช้สติป้องกันไม่ให้
ตกอบายทั้งสี่ ไม่ทำผิด ไม่
ประกอบกรรมชั่วให้เกิดนรกเป็น
ความร้อน ไม่ให้ความโง่ครอบงำ
จนมีลักษณะแห่งสัตว์เดรัจฉาน
และไม่หิวที่จะได้สิ่งตามที่ตนหวัง

ด้วยความโง่ ความหวังนี้ทำไปด้วยความโง่ ไม่ได้ทำ
ไปด้วยสติปัญญา ฉะนั้น มันจึงหิวชนิดแผดเผาจิต
แผดเผาวิญญาณ เป็นเรื่องกิเลสตัณหา เรื่องกามาร
มณฺเษะ มันหิวอย่างไร มันหิวเท่าไร ก็พอจะเข้าใจ
กันได้ เรียกว่า มันไม่งาม เป็นเปรต แล้วมันจะงาม
ได้อย่างไร เป็นอสุรกายคือขลาด มันก็แสดงอาการ
แห่งคนขลาดออกมา น่าเกลียดน่าชัง น่าหัวเราะ
น่าตำหนิ น่าดูหมิ่น มันงามไม่ได้

ฉะนั้น มีสติให้ดีให้พอ คือให้ถูกต้อง และให้
เพียงพอ ไม่ทำจิตเหมือนถึงกับร้อนใจเหมือนไฟเผา

หรือถ้าหากว่า ความร้อนใจเหมือนไฟเผาฉัน มันจับพลัดจับผลูเข้ามาโดยบังเอิญ เพราะว่าเราไม่ได้ทำเราก็ยังมีธรรมะที่จะสลัดออกไป ไม่เอาความร้อนจรร้อนใจโดยเห็นว่า โอ๊ะ มันเช่นนั้นเองในโลกนี้ ก็ไม่ต้องตกนรก มันก็ไม่สูญเสียความงามของจิตใจในข้อแรก

ทีนี้ เรื่องเกี่ยวกับความโง่นั้น มันลำบากสักหน่อย ถ้าการศึกษาไม่พอ มันก็โง่ แต่ในทางธรรมะนี้ มันไม่มากมายเหมือนกับเรื่องทางโลก แล้วมันต้องการแต่จะดับทุกข์เท่านั้นแหละ ถ้าดับทุกข์ได้ ก็เรียกว่ามันมีความรู้พอ ฉะนั้น เราก็รู้แต่พอจะดับทุกข์ได้ เราก็พ้นจากความโง่ในความเป็นพุทธบริษัท

แล้วแปรตกก็คือความหิวนี้ มันรู้ว่า มันไม่มีอะไรที่จะต้องหิว ถ้าต้องการอะไร ก็ไม่ต้องหิว ไม่ต้องหวัง ทำไปด้วยสติปัญญา ทำทุกอย่างด้วยสติปัญญา อย่าทำด้วยความหวัง นั่นแหละเป็นเคล็ดที่สำคัญอย่างยิ่ง ขอให้ทุกคนช่วยกำหนดจดจำใส่ใจไว้ว่า อย่าทำด้วยความหวัง อย่าทำด้วยความหิว จงทำด้วยสติปัญญาเท่านั้นเอง ทำไปพลางด้วยความสนุก

ไปกลาง ไม่ต้องหิว ไม่ต้องหวังต่อผลสำเร็จ นี่ศิลปะ
แห่งการขจัดเสียซึ่งความเป็นเปรต ให้มันหมดสิ้นไป
มันจะได้ดังงาม

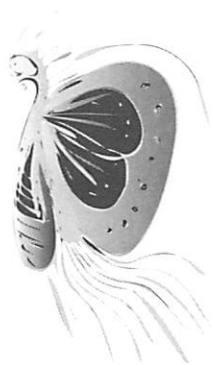
ทีนี้สำหรับความขลาดนั้น ถ้าความรู้เรื่องตัวตน
มันไม่พอ มันจะยึดถือตัวตนของตนมากเกินไป มัน
ก็กลัวไปหมดทุกอย่าง ของเล็กนิดเดียว มันก็มากกลัว
ได้มากมายเป็นเรื่องใหญ่โต แสดงความขลาดออก
มาให้คนอื่นหัวเราะเยาะ แต่ถ้าเรารู้ว่าอะไรดี อะไร
ชั่ว อะไรถูก อะไรผิด อะไรควร อะไรไม่ควร รู้ว่าตัว
ตนเป็นเรื่องของความยึดถือ อย่างนี้แล้ว เราก็ไม่
ขลาดเป็นแน่ ก็จะดำรงตัวอยู่ในลักษณะที่พอดี คือ
ไม่ต้องขลาด

ฉะนั้น เราก็ยังคงมีความงาม เพราะที่ไม่ตกลง
ไปในอบาย ไม่อยู่ในอบาย ไม่มีลักษณะแห่งอบาย
มาเกี่ยวข้อง เราจึงมีความงามในการละเสียได้ซึ่ง
อบาย

อบาย ๔ อย่างนี้ไม่มีแล้ว ความเสื่อมแห่ง
ความเป็นมนุษย์ก็ไม่มี แล้วความเสื่อมแห่งทรัพย์
สมบัติจะมีได้อย่างไร เพราะมันทำสิ่งที่ใหญ่กว่า

สำคัญกว่าถูกต้องเสียแล้ว เรื่องเล็กๆ น้อยๆ ก็ไม่มี
ทางที่จะผิดพลาดได้

ขอให้ท่านทั้งหลายสังเกตดูให้ดีว่า อบายนี้เป็น
เรื่องของความเลื่อม ถ้าเป็นความเลื่อมของทรัพย์
สมบัตินี้ก็เป็นเรื่องเล็กๆ เป็นเรื่องชาวบ้าน แต่ถ้ามัน
เป็นความเลื่อมของความเป็นมนุษย์ นั่นมันเป็นเรื่อง
ของบัณฑิตนักปราชญ์ ของพระอริยเจ้า เขาไม่ยอม
ให้เลื่อมจากความเป็นมนุษย์ แม้จะต้องเลื่อมจาก
ทรัพย์สมบัติก็รักษาเอาความเป็นมนุษย์ไว้ได้ ไม่มี
ความเลื่อมของความเป็นมนุษย์ อย่างนี้เรียกว่า
เป็นความงาม มีสติพอแล้วก็รักษาความงามอันนี้
ไว้ได้ ฉะนั้น เรามาฝึกฝนศิลปแห่งการมีสติ การใช้
สติป้องกันไม่ให้อบายทั้ง ๔ ประการนี้มาข่มขู่หรือ
มาแผ้วพานได้เป็นข้อที่หนึ่ง

ข้อที่ ๒ ความงามในการดำรงชีพ

ในความหมายธรรมดา ในการแสวงหาทรัพย์สมบัติที่ดี ในการบริโภคทรัพย์สมบัติที่ดี ในการเก็บรักษา มีไว้ สะสมไว้ก็ดี สามประการนี้ต้องมีการถูกต้อง จนถึงกับเรียกว่า มีความงดงามหาทรัพย์อย่างงดงาม บริโภคอย่างงดงาม สะสมอย่างงดงาม

ใครทำได้แบบนี้หรือเปล่า

ในการแสวงหาทรัพย์อย่างงดงาม มันก็ต้องเป็นสัมมาอาชีพะ ไม่ใช่เรื่องลัก เรื่องขโมย เรื่องคอร์ปชั่น เรื่องอะไรที่ว่าเอาแต่ได้ก็แล้วกัน ผิดถูกไม่รู้ นี่มันเป็นการแสวงหาที่น่าเกลียดน่าชัง ไม่มี ความงดงาม แต่คนก็แสวงหากันโดยมาก ฉะนั้น ไปศึกษาดูให้ดีว่าจะแสวงหาทรัพย์สมบัติกันอย่างไร จึงจะเว้นเสียได้จากความผิดพลาดในทางศีล ในทางธรรม ในทางกฎหมาย ในทางอะไรทุกอย่าง

ที่ว่าหาทรัพย์อย่างงดงามนี้ อตมาอยากจะ

เสนอว่าในการหาทรัพย์นั่นเอง ถ้าฉลาดจริงๆ แล้ว มันต้องทำให้มีความสุขได้ด้วย โดยทั่วไป คนจะมองเห็นหรือยึดถือเสียว่า ถ้าหาทรัพย์มันก็เหน็ดเหนื่อย เหงื่อไหลไคลย้อย ทนทุกข์ทรมาน อย่างนี้มันเป็น การหาทรัพย์ที่ไม่งดงาม เป็นเรื่องของคนโง่ เป็น เรื่องของคนไม่มีศิลป์ ถ้ามีศิลป์ มันต้องหาทรัพย์ได้ อย่างสนุกสนาน มีความสุขอยู่ในการหาทรัพย์นั้น

จะยกตัวอย่างเรื่องธรรมดาสามัญและตำต้อย ที่สุดว่า เป็นชาวนาเลี้ยงควาย ก็พอใจสนุกสนานอยู่กับควาย เมื่อเห็นแม่ควายกินหญ้า ลูกควายกินนม ก็สบายใจเหลือประมาณ เพราะว่าเขาเป็นคนมี ธรรมะ ไม่มีกิเลสตัณหาครอบงำใจ เขาจึงไม่ต้อง การจะไปกินเหล้าเมายาที่ไหนเพื่อมีความสุข เมื่อ เห็นแม่ควายกินหญ้า เมื่อเห็นลูกควายกินนม มันก็ ชื่นอกชื่นใจ สบายอกสบายใจเสียแล้ว นี้เรียกว่า เลี้ยงควายก็มีความสุข เป็นศิลปะอยู่ในการเลี้ยงควาย

เอาควายมาไถนา ก็มีความสุขอยู่กับคันไถ นั้นเอง มีจิตสำนึกในหน้าที่ของมนุษย์ รู้สึกว่าเราได้ ทำหน้าที่ของมนุษย์แล้ว ก็เป็นการประพฤติธรรม

เขาประพฤติธรรมเมื่อจับไถไถนาอยู่ ไม่ต้องดิ้นรนใน
จิตใจว่า จะไปพักผ่อน จะไปเที่ยวสนุก จะไปกิน
เหล้าเมายา เขาเป็นสุขเพราะรู้สึกว่าการทำงาน
คือการปฏิบัติธรรม แล้วก็เป็นสุขตลอดเวลาที่ไถนา

หรือว่า ถ้าต้องขุดนา เมื่อฟันลงไปด้วยจอบ
ทุกที มันก็สำนึกว่า นี่เราทำหน้าที่ที่ถูกต้อง เป็นการ
ประพฤติธรรม เราฟันลงไปทีหนึ่ง งานมันก็เสร็จไปที
หนึ่ง ฟันอีกทีหนึ่ง งานก็เสร็จทีหนึ่ง งานของเรา
กำลังเสร็จ กำลังก้าวหน้าไปทุกที ที่เราฟันลงไป มัน
ก็มีความพอใจ มีความสุขอยู่ในการขุดนา

ทีนี้ต่อไปจะทำอะไร จะเป็นเรื่องของการคราด
การดำ การหว่าน การอะไรก็ทำอยู่ด้วยความพอใจ
ทั้งนั้น ชาวออกรวงมาก็ไม่ค่อยได้สนใจนักสำหรับ
พ่อบ้าน เป็นเรื่องของแม่บ้านเอาไปขาย เรามัน
พอใจ มันมีความสุขเสียแล้วเมื่อได้ทำนา ฉะนั้นชาย
ชาวได้เงินเท่าไร เราก็ไม่รู้ไม่ชี้ มันแล้วแต่แม่บ้าน
พ่อบ้านก็ไปเป็นสุขกับแม่ควายกินหญ้า ลูกควายกิน
นมต่อไปอีก

ชีวิตนี้ เมื่อไม่มีความทุกข์ มันเป็นการรับ

ประกันความไม่ล้มเหลวในทางเศรษฐกิจ คือมันต้อง
ได้ผล แล้วเราก็มีความสุขตลอดเวลา มีดวงตาอัน
แจ่มใส พอใจในควมมีชีวิตของตน นี่เรียกว่าศิลปะ
คือทำให้มีความงามอยู่ในเนื้อในตัว ที่กาย ที่วาจา
ที่ใจ ของชาวนาคนนั้น

นี่อาตมาเห็นว่า เป็นความงามอย่างมีธรรมะ
ธรรมะที่มีอยู่ที่คนคนนั้น มันเป็นความงาม ธรรมะ
กับศิลปะเป็นอันเดียวกันอย่างนี้ ถ้าชาวนาของเรา
ทุกคนเป็นชาวนามีธรรมศิลปะอย่างนี้แล้วก็จะอยู่กัน
เป็นผาสุก ไม่ต้องเบียดเบียนใครที่ไหน ไม่ต้องสร้าง
ความขัดแย้ง กระทบกระทั่งขึ้นมากับใคร นั่นก็เลย
ยิ่งงามใหญ่ มันงามทั้งพวกแห่งชาวนา งามทั้ง
หมู่บ้านแห่งชาวนา เย็นตาเย็นใจแก่บุคคลผู้ได้พบ
เห็น นี่เรียกว่าการแสวงหาทรัพย์ก็มีศิลปะคือความ
งาม

ที่นี้การบริโภคใช้สอยทรัพย์นั้น ถ้าใช้ไปในทาง
อบายมุข มันก็มีส่วนที่จะไม่งาม มันต้องใช้ไปอย่าง
ถูกต้อง แล้วมันก็งาม ไม่มีเรื่องกินกิน ใช้กิน
บริโภคกิน อะไรกิน อย่างที่เป็นๆ กันอยู่ จนสมบัติ

ที่เป็นรายได้นั้นไม่พอกับรายจ่าย มันเป็นความไม่น่า
ดูอย่างยิ่ง ก็เรียกว่าไม่งาม เพราะเขาใช้ไม่เป็น
เพราะเขากินไม่เป็น บริโภคไม่เป็น เนื่องมาแต่การ
แสวงหาก็กไม่เป็น คือไม่งาม แล้วมันก็ไม่งามมาถึง
การใช้จ่ายหรือการบริโภค

ฉะนั้น การบริโภคปัจจัยในลักษณะที่ถูกต้อง
และพอดีนั้น เป็นความงาม แม้แต่กินข้าวสักคำหนึ่ง
ก็มีลักษณะแห่งความงาม คือไม่มีกิเลสตัณหา ไม่มี
ความตะกละ ไม่มีอะไรที่เป็นเรื่องให้ดูแล้วมันน่า
เกลียด ฉะนั้น การบริโภคโดยส่วนใหญ่หรือโดยส่วน
ย่อย หรือรายละเอียดอะไรๆ มันก็ดูงามไปหมด
ครอบครัวนั้นบริโภคใช้สอยทรัพย์สมบัติในลักษณะที่
ใครมองเห็นแล้วก็เคารพนับถือและเลื่อมใส นี้เรียก
ว่าเขามีศิลป์ในการบริโภค มีความงามในการบริโภค

ที่นี้ ในการสะสมมีไว้เป็นหลักทรัพย์ ก็ทำ
ถูกต้องตามหลักการที่ว่ามันจะต้องมีส่วนที่จะต้อง
สะสมเอาไว้เป็นหลักประกัน นั่นก็เป็นความงามอยู่
ในตัวมันเองแล้ว แล้วก็สะสมไว้ อย่างที่เรียกว่าจริง
หรือตรงต่ออุดมคติ ไม่เอาไปทำอบายมุข หรือทำ

อะไรให้มันผิดหลักของการสะสมไว้เป็นหลักประกัน

เขามีคำพูดเลยไปถึงว่า สะสมไว้สำหรับชาตินี้ยังไม่พอ ยังต้องสะสมไว้ชาติหน้าในอนาคตอีกด้วย นี่ถ้าทำต้องตามความหมาย มันก็ยิ่งงดงาม เพราะคำว่าชาติหน้านั้นนะ นับตั้งแต่นาทีนี้ไป มันก็เป็นชาติหน้าไปหมด ปัญหาอุปสรรคอะไรเกิดขึ้นในอนาคต แม้แต่ชั่วโมงหน้านี้ มันก็แก้ไขได้อย่างถูกต้องและทันแก่เวลา

นี่แหละการสะสมทรัพย์สมบัติ มันต้องงดงามอย่างถึงขนาดนี้ อย่าให้มันโง่จนมันยุ่ง จนต้องหยิบต้องยืมต้องกู้กัน อย่าให้มันปั่นป่วนไปหมด มันไม่ควรจะมี ถ้าหากว่ามีสติปัญญากระทำมาอย่างถูกต้องตั้งแต่ต้นแล้ว มันจะไม่มีความโกลาหลวุ่นวายในทำนองนั้น เพราะฉะนั้นขอให้กระทำอย่างดีที่สุดคืออย่างมีศิลป์ ในการหาทรัพย์ก็ดี ในการบริโภครทรัพย์ก็ดี ในการสะสมทรัพย์ไว้ก็ดี จะต้องมีการป้องกันความผิดพลาดได้ทุกขั้นตอน

สตินี้หมายถึงมีปัญญารวมอยู่ด้วย ธรรมดานคนเราอย่าอมรู้จักคิด รู้จักนึก รู้จักผิดถูกชั่วดี ส่วนนั้นมัน

เป็นปัญญา แต่ถ้าหากว่าไม่มีสติแล้ว ปัญญาไม่รู้ว่ามีมันไปคลานงุ่มง่ามอยู่ที่ไหน มันไม่มาช่วยแก้ปัญหาทันทีที่มันเกิดปัญหา

ถ้าสติเอาปัญญามาได้ทันที่จับไวอย่างนี้ ปัญญานั้นเปลี่ยนชื่อใหม่ แทนที่จะเรียกว่าปัญญา กลับได้ชื่อใหม่ว่าปฏิกาณ ปฏิกาณนั้นก็ เป็นปัญญาชนิดหนึ่ง คือ ปัญญาไว ปัญญามาทันที่ ไม่ใช่ปฏิกาณลมปาก เล่นลิ้น โกหก หลอกหลวง นั่นมันเป็นปฏิกาณของคนพาล ถ้าปฏิกาณที่แท้จริงตามหลักธรรมแล้ว คือปัญญาที่มาไว มาทันที่ จนสามารถพูดออกมาได้ทันควันและถูกต้อง นี้เรียกว่าปฏิกาณ

เรามีสติหมายความว่า มีปัญญาทันที่ แต่เราเรียกว่ามีสติ การมีปัญญาทันที่ เราไปเรียกเสียใหม่ว่ามีสติ ถ้าทันที่มากขึ้นไปกว่านั้นอีก เราไปเรียกชื่อใหม่ว่าปฏิกาณ ฉะนั้น คนที่มีปฏิกาณแล้วจะไม่อับจน จะแก้ปัญหได้ทุกอย่างไม่ว่าทางกายหรือทางจิต ไม่ว่าจะทางวัตถุหรือทางนามธรรม จะไม่เกิดปัญหาเกี่ยวกับการเงิน ทรัพย์สินสมบัติ หรือ

การกระทำใดๆ ที่จะต้องกระทำอยู่เป็นประจำวัน

เดี๋ยวนี้สติไม่มี ปัญญาปฏิภาณไม่มี มันก็ทำผิด เสียเรื่อย ก็มีข้อแก้ตัวเรื่อยสำหรับคนจะทำความชั่ว มีข้อแก้ตัวสำหรับจะไปตีมน้ำเมา ไปเล่นการพนัน หรือไปทำอะไรก็ตาม นี่สติไม่พอที่จะเอาปัญญามา หักห้ามกิเลส กิเลสก็เข้ามาครอบงำจิตใจของบุคคล นั้น แล้วมันก็สกปรกเหลือที่จะสกปรกแหละ เพราะ คำว่ากิเลส นั้น แปลว่า ของสกปรก

คำว่า กิเลส นั้น ขอให้ทราบไว้ด้วยว่า ถ้าแปล เป็นภาษาไทย ก็คือของสกปรก เขาเอาความหมาย ของของสกปรก อูจจาระ ปัสสาวะ ที่มันสกปรกนี้ ที่ เรียกกันอยู่ก่อนแล้ว ไปใช้เป็นชื่อเรียกของสกปรก ทางจิตใจคือกิเลส เดี่ยวนี้เขาแปลให้อย่างสุภาพๆ ว่าความเศร้าหมอง ที่จริงมันคือความสกปรก ขอให้ท่านทั้งหลายรู้ไว้เถอะว่า กิเลส นั้นคือของสกปรก ของสกปรกมันจะงามได้อย่างไร ต่อเมื่อไม่มีภาวะ สกปรกมันจึงจะมีภาวะแห่งความงาม

ข้อที่ ๓ คือความงามที่เกิดจากการละเสียได้ซึ่งการทูลทุกระดับ

การทูล ตัวหนังสือแปลว่ามีศิลปะที่ชั่วเสียแล้ว ทุ แปลว่าชั่วหรือแปลว่าโทษ ประทุษร้ายเสียแล้ว

ศิลปะที่โทษมันประทุษร้ายเสียแล้ว หมดความเป็นศิลปะแล้ว เป็นศิลปะชั่วแล้ว อย่างนี้เรียกว่า

ทุกสิ่ง ความงามจะเกิดขึ้นต่อเมื่อปราศจากความ
ทุกสิ่ง ไปสำรวจดูให้ดีว่าเรามีความทุกสิ่งหรือไม่

คำว่า ศิล ในที่นี้หมายถึง ระเบียบ วินัย ทุก
อย่างทุกประการที่ป้องกันไม่ให้เกิดความวุ่นวาย
ความผิดปกติ ความกระทบกระทั่งและเบียดเบียน
เพราะว่าคำว่าคือนั้นแปลว่าปกติ ปกติไม่มีเหตุผล
ไม่มีความวุ่นวาย ไม่มีปัญหา ไม่มีอะไรที่น่าเกลียด
น่าชัง เพราะว่ามันปกติ คำว่า สี-ละ แปลว่า ปกติ
รักษาศิลปะจะ เกิดความปกติ เต็มทุกความหมาย
แห่งสิกขาบทของคือนั้นๆ

ที่นี้พอ ทูศีล ก็คือว่า ศิลถูกโทษประทุษร้าย เสียแล้ว มันก็ทำอะไรไม่ได้ เหมือนกะว่าดอกไม้ ผลไม้ ใบไม้ ที่ถูกหนอนกัดกินหมดแล้ว มันก็ทำอะไรไม่ได้ นั่นแหละคือภาวะแห่งการทูศีล มันก็เป็นกิเลส มันก็ไม่งาม ฉะนั้น เราจะต้องมีศีล นับตั้งแต่ระเบียบเล็กๆ น้อยๆ ในทางมารยาทด้วย จึงจะเรียกว่ามีศีลสมบูรณ์

คำว่า มีศีลสมบูรณ์ นั้น ศิลที่เป็นหลักเป็นประธาน เป็นข้อๆ ศิลห้า ศิลแปด ศิลสองร้อยยี่สิบเจ็ด อะไรก็สมบูรณ์ แล้วศิลปะประกอบศิลปะตัวเล็กตัวน้อยที่จะประกอบศิลปะที่เป็นหลักเป็นประธานนั้นก็สมบูรณ์ แล้วมารยาทที่พึงประพฤติแสดงออกภายนอกก็สมบูรณ์ ที่เที่ยว ที่ไป ที่มา ที่กินที่เล่น ที่เรียกว่าโคจรนั้นก็สมบูรณ์ อย่างนี้จึงจะเรียกว่ามีศีล ไม่ทูศีล ไม่ฝาระเบียบ ไม่แหวกแนวของระเบียบ ก็เรียกว่าปกติที่สุด สงบที่สุด สวยงดงามที่สุดด้วยอย่างหนึ่งเหมือนกัน ฉะนั้น ความทูศีลมันก็ไม่งาม

เดี๋ยวเรามีสติในการรักษาเอาไว้ได้ซึ่งความมีศีลนี้เรียกว่า ศิลปในการมีสติ ยึดเอาไว้ได้ซึ่งความมีศีล

มันต้องเป็นงานฝีมือ เป็นงานละเอียดอ่อนประณีต
สุขุมของบุคคลผู้เฉลียวฉลาด ซื่อตรง ไม่คดโกง
ตั้งใจจริง มันจึงจะรักษาศีลไว้ได้ ก็มีความงามที่เกิด
มาจากการไม่ทุศีล แล้วก็ทุกระดับ ระดับเด็ก ระดับ
ผู้ใหญ่ ระดับฆราวาส ระดับบรรพชิต คือทุกระดับที่
เดียว

ข้อที่ ๔ คือ มีความงามใน
การบริโภคปัจจัยสี่

ข้อนี้มันก็คล้ายๆ กันกับใน
เรื่องดำรงชีพ การหา การ
บริโภค การสะสมทรัพย์

แต่มันก็ไม่ใช้เรื่องเดียวกัน
ขอบอกว่าแยกออกมาเป็นคนละ
เรื่องดีกว่า การบริโภคปัจจัยสี่
นั้นต้องถูกต้องและมีความงาม
ปัจจัยสี่นี้รู้กันอยู่แล้วว่า ได้แก่

อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และการบำบัดโรค
ภัยไข้เจ็บ รวมเป็น ๔ ประการ นี้เรียกว่าปัจจัยสี่
ต้องทำให้มีความงาม เพราะว่าแต่ละอย่างๆ นี้ มัน
มีความหมายที่กำกวม

จะยกตัวอย่างเหมือนกับว่า เสื้อผ้าเครื่องนุ่ง
ห่ม เรานุ่งห่มกันทำไม จะว่านุ่งห่มเพื่อปกปิดของน่า
ละอาย อย่างนั้นก็ได้ ฉะนั้น ความมุ่งหมายของการ
นุ่งห่ม เพื่อจะปกปิดความละอายก็ได้ มันก็งามไป
อย่างหนึ่งแล้ว เพราะเราไม่เอาของน่าเกลียดมา
อวดกัน มันก็งามแล้ว ทีนี้ นุ่งห่มเพื่อป้องกันผิวหนัง

ไม่ให้ถูกแดดเผา ไม่ให้ถูกลมพัด นั้นมันก็มุ่งหมาย
อีกอันหนึ่ง หรือว่าป้องกันเหลือบยุงที่จะมาคอยกัด
กิน นั่นก็อย่างหนึ่ง นอกจากปกปิดของน่าละอาย

ทีนี้ มันยังมีความหมายเตลิดไปถึงว่า อะไรๆ
ที่มันมีประโยชน์ มีคุณค่า แล้วมันก็กลายเป็นสินค้า
ไป เพราะฉะนั้น เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มนี้ มันกลายเป็น
สินค้าไป ก็กลายเป็นวัตถุแห่งศิลปะที่เราจะต้องถักทอ
ต้องเย็บต้องย้อมอะไรให้มันสวย กลายเป็นวัตถุศิลปะ
กลายเป็นของทีสำหรับค้าสำหรับขายของพ่อค้าไป
เสียก็มี

อะไรเป็นความมุ่งหมายอันแท้จริงของเสื้อผ้า
เครื่องนุ่งห่ม ฉะนั้น เราควรจะต้องเอาหลักว่าที่มันให้
ประโยชน์ด้วย ความงามด้วย ให้เป็นการกระทำที่
ละเอียดอ่อนของคนผู้ที่มีปัญญาด้วย เครื่องนุ่งห่มนี้
จึงจะเป็นปัจจัยที่ให้ความงาม ตามความหมายของ
คำว่าธรรมะ แล้วก็ศิลปะสมบูรณ์

ความหมายมันมีได้หลายอย่าง แล้วก็คาบ
เกี่ยวกันบ้าง กำกวมบ้าง อะไรก็ตามเรื่อง เราต้อง
รู้เท่าว่าอันไหนเป็นความหมายสำคัญ เป็นความ

หมายนำหน้า เป็นความหมายแท้จริง ทำให้มันถูกต้อง

ในปัจจุบันสี่ของภิกษุนี้ ท่านยกเอาจิวรและเครื่องนุ่งห่มมาเป็นข้อที่หนึ่ง ดูก็แปลกอยู่ แต่ชาวบ้านเขาพูดกันว่าปัจจัยที่หนึ่งคืออาหารมากกว่า นี่ดูเหมือนว่าเห็นแก่ปากแก่ท้อง หรือกลัวตายมากเกินไป เอาอาหารมาเป็นเรื่องที่หนึ่ง เรื่องที่วัดที่วาของพระพุทธเจ้า ท่านเอาเรื่องจิวรมาเป็นเรื่องที่หนึ่ง

เราจะทำมันให้ถูกต้องตามความหมายของคำว่า ปัจจัย คือ ส่งเสริม รักษาป้องกัน บำรุงชีวิตได้เป็นอย่างดี นั่นแหละคือความงาม เราอย่าใช้ปัจจัยเพื่ออย่างอื่นเลย จงใช้ปัจจัยเพื่อให้สำเร็จประโยชน์แก่ความมีชีวิตอย่างถูกต้องให้มันมีคุณค่า มีคุณสมบัติ เป็นร่างกายหรือชีวิตที่ถูกต้อง ถูกต้องคือเหมาะสมที่จะทำหน้าที่สูงสุดของการที่เกิดมาเป็นมนุษย์ พุดรวมๆ ไว้ทีก่อนว่าสูงสุดของความ เป็นมนุษย์นั่นแหละ วัตถุประสงค์มุ่งหมาย

เราจงบริโภคนปัจจัยสี่นี้ เพื่อประโยชน์แก่ความตั้งอยู่ได้แห่งความเป็นมนุษย์ที่เหมาะสม สำหรับจะ

ได้สิ่งสูงสุดที่มนุษย์ควรจะได้รับ อย่าใช้อาหาร อย่าใช้เครื่องนุ่งห่ม อย่าใช้ที่อยู่อาศัย อะไรให้มันเป็นไปในทางกิเลสตัณหาเลย แล้วมันมีความหมายอยู่ตรงที่ว่า พอดีนั้นแหละคือความงาม ถ้ามันขาดหรือมันเกิน มันก็ไม่งาม จะเป็นอาหารเครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัย หยูกยาอะไรก็ตามแต่ ถ้ามันขาดหรือมันเกินแล้วมันก็หาความงามไม่ได้ ฉะนั้น จงให้มันมีความพอเหมาะพอดี ซึ่งมันอาจจะเป็นของจำกัดเฉพาะคนอยู่มาก ต้องไปแสวงหาอัตราเฉพาะคนพอเหมาะพอดีเฉพาะคนเอาเอง ในที่นี้เราใช้คำกลางๆ ความหมายรวมว่า อย่าให้มันขาด อย่าให้มันเกิน

เราอยากกินแต่อาหารอร่อย ไม่รู้ไปเอาเหตุผลมาแต่ไหน การอยากกินอาหารอร่อยนี้มันเป็นเหตุผลหรือว่ามันเป็นความต้องการของกิเลส ถ้าเป็นความต้องการของกิเลสแล้ว ก็อย่าเอาเลย ถ้ามันเป็นเหตุผลมีเหตุผลที่ต้องกินให้อร่อย ก็เอามาพูดจากัน หมอยืนยันว่าเรื่องอร่อยนี้ไม่ได้มีความหมายว่ามันจะบำรุงร่างกายได้ดีที่สุด อาจจะเป็น

ของแสงไปเสียก็ได้ ฉะนั้น ความอร่อยหรือความ
เห็นแก่ความอร่อย จึงไม่ใช่ความถูกต้อง แล้วมันยัง
โง่มากนะ

คนที่กินอาหารอร่อยนี้ มันโง่ตามเขาที่เขาว่า
กันว่าถ้ามันแพงแล้ว มันก็อร่อย ทั้งๆ ที่ไม่อร่อย
มันก็หลอกตัวเองว่าดี ว่าควรกิน เพราะว่ามันแพง
นี่คนสมัครกินอาหารแพง มันโง่อย่างนี้ มันหลอกตัว
เองให้อร่อย จึงเรียกว่าคนโง่ เมื่อโง่แล้วมันก็ไม่งาม
ดอก เพราะมันมีความผิดอยู่ในการกระทำนั้นเสีย
แล้ว

เราควรจะไปตามหลักธรรมดาสามัญทั่วไป
ว่าอร่อยนั้นมันอยู่ที่หิว เรื่องทำให้หิวนี้ ไม่ต้อง
ลงทุนอะไรมาก ทำงานให้มันเหนื่อย มันก็หิว แล้ว
มันก็เป็นผลดีแก่การงาน ครั้นหิวแล้ว อาหารอะไร
มันก็อร่อยไปหมด เพราะความอร่อยนั้น มันมี
รากฐานอยู่บนความหิว ฉะนั้น หากความหิวมาให้
พอดี แล้วอาหารมันก็อร่อยแน่ อย่าต้องไปกิน
อาหารที่ว่าแพง แล้วว่านิยมกัน มันบ้าสุดเหวี่ยง ถึง
กับอาหารบางชนิดค่าละ ๑,๐๐๐ โนน ไม่อยากเชื่อ

แต่เข่าว่ามันเป็นความจริง อาหารที่คนชั้นสูง คน
รวยเขานิยมกันอยู่มีอัตราค่าละ ๑,๐๐๐ บาทก็มี
มันก็บ้า เป็นหมื่น เป็นแสนแหละ แล้วมันจะมีความ
งามมาแต่ไหนเล่า

ฉะนั้น เมื่อเราหิว พอหิวแล้วมันอร่อย แล้ว
ความอร่อยนั้นดีกว่า เป็นความงามที่ควรจะยึดถือ
ในที่นี้ ในความหมายธรรมดาสามัญว่า ถ้าอร่อย
แล้วก็คือมันอร่อย ต่อความหิว เมื่อมีความหิว
ความกระหายพอแล้ว น้ำเปล่าๆ ขันเดียว แก้วเดียว
มันก็อร่อย วิเศษสูงสุดอยู่แล้ว น้ำเปล่าๆ มันก็ยัง
อร่อยสูงสุดได้ ถ้ามันมีความหิวหรือความกระหาย
รู้จักใช้รากฐานอันนี้ คือความหิวนี้ สำหรับการ
บริโภคอาหาร มันก็จะไม่หมดเปลือง มันก็จะไม่กิน
จนเป็นโรคภัยไข้เจ็บ แล้วยังได้ความอร่อย หรือ
เรียกว่าความงามในทางวัตถุ แต่อย่าให้เลยไปถึง
กิเลสเลย ธรรมดาสามัญ หิว กินอะไรก็ได้
แล้วก็อร่อย นี้ก็เรียกว่าความงามทางวัตถุได้

การแต่งเนื้อแต่งตัว ก็ให้อยู่ในความมุ่งหมาย
เดิมที่ว่าปกปิดความละอายที่จำเป็น แล้วก็ป้องกัน

หนาวร้อน เหลือบยุง ลมแดด เท่าที่จำเป็น
แล้วก็ไม่ต้องเกิน ที่แพงเกินมักจะบาง แล้วเสียเร็ว
ขาดเร็ว แล้วก็ไม่ป้องกันเสียด้วยซ้ำ ไม่ใช่ว่า มันแพง
มันสวย แล้วมันจะป้องกันความละเอียด หรือเหลือบ
ยุง ลมแดดได้ แล้วบางที่มันจะเป็นอันตราย หรือ
ความสวยงามทำนองนั้นมันยั่วให้อันธพาลมาจุด
คร่ำไปก็ได้ ฉะนั้น อย่าบูชาความงามชนิดนั้น

ที่อยู่ที่อาศัย มันไม่ได้งามอยู่ที่ว่าสีสรรหาไว้
สวยหรือว่าลงทุนแพงๆ มันอยู่ที่ความเหมาะสม
เย็นตา เย็นใจ ในลักษณะของธรรมชาติ

ฉะนั้น อย่าทิ้งธรรมชาติ มันจะสูญเสียความ
งามตามธรรมชาติ จะเป็นบ้านเรือนก็ดี จะเป็น
เครื่องใช้สอยก็ดี เป็นยานพาหนะก็ดี อะไรๆ ก็ดี ที่
รวมอยู่ในคำว่าใช้สอย ในที่อยู่ที่อาศัยนี้ มันไม่จำ
เป็นจะต้องเกินในจำนวน คือมากเกินไป มันไม่ต้อง
เกินในเรื่องค่า เรื่องราคา นิยมว่าแพงแล้วมันจึงจะดี
อย่างนี้มันยิ่งโง่ ยิ่งโง่แล้วก็ยิ่งไม่งาม ความโง่อยู่กับ
ความงามไม่ได้ เว้นไว้แต่เป็นเรื่องของคนโง่ คนโง่มัน
ก็ว่าความโง่นั้นแหละงาม แต่คนมีปัญญามันงาม

ด้วยไม่ได้ ฉะนั้นเราก็รู้เอาเองว่ามันควรจะมีสักเท่าไร หรืออย่างไร

ทีนี้ การรักษาโรค ความมีโรคไม่งามแน่ ความหายโรคนั้นเป็นความงาม ฉะนั้น ก็จัดให้มันหายโรคเดี๋ยวนี้ทำกลับกันอยู่ก็มี ที่ทำให้เกิดโรคแสดงแก่โรคเห็นเป็นของถูกของควรไปเสียก็มี ฉะนั้น เราจึงกินจึงดื่ม จึงทำอะไรๆ หลายๆ อย่างที่มันแสดงแก่โรคนำมาซึ่งโรคโดยรู้สึกตัวบ้าง โดยไม่รู้สึกตัวบ้าง ขอให้คิดดูให้ดีๆ เรายังมีความผิด มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของเราอยู่เป็นอันมาก แล้วส่วนมากก็มักจะเป็นแต่เรื่องโรคทางจิตทางวิญญาณที่ทำกันผิดกันมาก ถ้าเป็นโรคทางกายนี้ หมอช่วยได้มาก ช่วยให้ความถูกต้องตามกรณีนั้นๆ แต่ถ้าเป็นโรคทางจิตทางวิญญาณแล้ว ดูเขายังปล่อยให้ไปตามบุญตามกรรมกันมาก ไม่มีความถูกต้อง ฉะนั้นแม้กายจะไม่มีโรค แต่จิตและวิญญาณมันมีโรคเสียแล้ว มันก็ไม่งามด้วยเหมือนกัน

ฉะนั้น ขอให้ทุกคนใช้ปัจจัยสี่ให้ถูกต้อง ให้เกิดความงาม ทางอาหาร การนุ่งห่ม การอยู่อาศัย การ

บำบัดโรค ที่เรียกว่าปัจจัยทั้งสี่ จึงจะเรียกว่า มี
ธรรมะ มีความงามอย่างธรรมะ มีศิลปะ ซึ่งเป็นตัว
เดียวกับสิ่งที่เรียกว่าธรรมะนั้น

ที่นี้พวกต่อไป อาตมาจะ
เขยิบสูงขึ้นไปๆ ตามลำดับ เป็น
ข้อที่ ๕ ว่า ความงามในการละ
เสียได้ซึ่งนิรณ

พอพูดถึงนิรณ ก็เป็นเรื่อง
ทางจิตใจแล้ว สูงขึ้นไปถึงเรื่อง
ทางจิตใจแล้ว ความรู้สึกเลวร้าย
ทางจิตใจที่เกิดขึ้นและรบกวน
อยู่เป็นประจำวัน ให้จิตสูญเสีย
ความบริสุทธิ์ ความสงบสุข หรือ

เสรีภาพ นี่เขาเรียกว่า นิวรณ์ แปลว่า เครื่องกั้นจิต
ปิดกั้นจิต ให้ติดอยู่ในความไม่น่าดู ติดอยู่ในวงของ
กิเลสตัณหา ความไม่น่าดู

นิวรณ์ที่ ๑ จิตมันครุ่นอยู่ในเรื่องกามารมณ์
เรียกว่า กามฉันทะ ไปรู้เอาเองเถอะ พุดมากมันก็
เสียเวลาเปล่า คนหนุ่มคนสาวก็อย่างหนึ่ง พ่อบ้าน
แม่เรือนก็อย่างหนึ่ง บางทีคนแก่คนเฒ่าแล้ว ก็ยัง
มามีปัญหาทางกามารมณ์

ความรู้สึกทางกามารมณ์ที่มันครุ่นขึ้นมา ทำให้
จิตใจกระสับกระส่าย หรือว่ามันสูญเสียภาวะแห่ง

การแจ่มใสหรือสงบเย็น ก็เรียกว่า นิเวศน์ ความรู้สึก
นี้มันเกิดขึ้นเมื่อไร จิตมันก็กระสับกระส่ายไม่เป็น
ปกติ แล้วก็ทำอะไรไม่ได้ด้วย จะเขียนหนังสือสัก
สองสามบรรทัดให้ดีนี่ ก็ทำไม่ได้ ถ้าความรู้สึกทาง
กามารมณ์มันมาครอบงำจิต

ทีนี้ ถัดไปก็คือนิเวศน์ที่ ๒ ความรู้สึกในทาง
ขัดใจ เคียดแค้น กามฉันทะคือเรื่องหลงรัก ทีนี้ ที่
หลงเกลียดนี่ เรียกว่า พยาบาท ความไม่พอใจใน
วัตถุ ในบุคคล ในสถานการณ์ หรือแม้แต่เรื่องของ
ตัวเอง ชีวิตของตัวเองก็ไม่พอใจ ขัดแค้น เคียดแค้น
อยู่ นี่เรียกว่าพยาบาท เป็นนิเวศน์อึดอัดใจอยู่
เพราะความไม่พอใจ จิตนั้นก็ทำอะไรไม่ได้ ไม่โปร่ง
ไม่เย็น ไม่สงบ สูญเสียความสงบสุข แล้วมันก็ไม่งาม
เราเองแหละรู้สึกมากกว่าใครว่าจิตกำลังขัดแค้น
อะไรอยู่ แล้วมันไม่งาม แล้วมันแสดงออกมาให้คน
อื่นเห็นได้ว่า มันมีอะไรขัดแค้นอยู่ในใจ มันก็ไม่น่าดู
มันก็ไม่งาม

ทีนี้ ความรู้สึกถัดไปอีก นิเวศน์ที่ ๓ ก็เรียกว่า
ทินะมิทระ คือ จิตถอยกำลัง หดหู่ แฝบฟุบ

ละเหยียละห้อย มีนขา ง่วงเหงา คือว่าจิตแปบหรือ
ต่ำลงไป เป็นนิเวรณ บางคราวรู้สึกว่าจะจิตนี้มันไม่เอา
ด้วย มันไม่อยากจะทำอะไรด้วย มันคอยแต่จะหลบ
จะแปบไป จะไม่ทำอะไร คือมีนขาไปหมด จ้วงเจียไป
หมด มันตรงข้ามกันกับนิเวรณถัดไป คือ อุทถัจ
จกุกกัจจะ

นิเวรณที่ ๔ อุทถัจจกุกกัจจะคือมันฟุ้ง ใน
บางคราวจิตมันฟุ้ง ฟุ้งจนทำอะไรไม่ได้ ในบางคราว
มันแปบ แปบจนทำอะไรไม่ได้ ที่แปบนี้เรียกว่าถีนะ
มิทระ ที่ฟุ้งเรียกว่าอุทถัจจกุกกัจจะ ต่างก็เป็น
นิเวรณด้วยกันทั้งนั้น เล่าอาการอย่างนี้ก็จะพอแล้ว
เพราะว่าทุกคนเคยมี

นิเวรณที่ ๕ อันสุดท้าย คือ วิจิกิจฉา คือ
ความโลเลแห่งจิตใจ ไม่รู้จะเอาอย่างไรกันแน่ แม้
เรื่องที่เคยเรียนมาดีแล้ว เชื่อว่าถูกต้องแล้ว ก็ยังมา
เกิดลังเลกันอีก แล้วลังเลก็จวลไปเสียทุกอย่าง แม้ใน
สิ่งที่อยู่ข้างนอกว่ามันก็จะไม่ถูก จะเป็นอันตราย
หรือจะเกิดอะไรขึ้น ที่เราตั้งใจไว้ มันจะล้มเหลว
หมด กระทั่งว่าแผนการที่เราคิดไว้ดีแล้ว มันอาจจะ

ไม่ถูก มันอาจจะผิดพลาดขึ้นมา มันล้มไปถึงว่า
หลักธรรมะ หลักศาสนา ที่เคยยึดถือเป็นหลักอยู่ ก็
ชักจะไม่เชื่อมั่นเสียแล้ว ไม่ไว้ใจมันเสียแล้ว นี่เรียก
ว่าล้มเล

อย่าเห็นเป็นเรื่องไม่สำคัญ นีรวรณนี่เป็นเรื่อง
สำคัญ เพราะเกิดทุกวัน และแทบตลอดเวลา แล้วก็
บั่นทอนความสุขของชีวิตอย่างยิ่ง แล้วบั่นทอน
ความสามารถของจิตใจ ที่จะทำการงานให้ได้ผลดี
ฉะนั้น ผลที่เราจะได้ มันก็ลดลงไปเป็นอันมาก
เพราะเหตุแห่งนีรวรณ ภาวะอย่างนี้ไม่งาม ต้องขจัด
ออกไปเสียด้วยศิลปแห่งการใช้สติ ไปศึกษาเรื่อง
นีรวรณให้ดี แล้วป้องกันนีรวรณไว้ได้ในทุกความหมาย
คือทั้ง ๕ อย่าง

สรุปอีกทีหนึ่งว่า จิตมันสลับไปในเรื่องกาม เรื่อง
เพศ นี่ก็เป็นนีรวรณ จิตมันลัดกลุ้มอยู่ด้วยความ
ขัดเคืองโกรธแค้น ไม่พอใจ อาตมาจงเวรอะไร นี่ก็
เป็นนีรวรณ แล้วจิตมันก็ล้มเล ไม่แนใจในการกระทำ
ก็เป็นนีรวรณ ล้วนแต่สกปรกในพวกกิเลส แล้วมันก็
ไม่งาม ถ้าไม่มีนีรวรณมันถึงจะงาม ก็มีสติในการที่

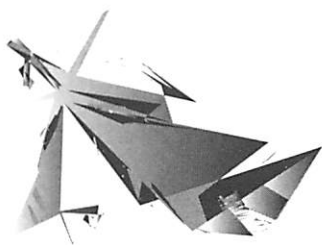
จะป้องกัน ในการที่จะขจัดออกไป ในการที่จะรักษา
จิตไว้ให้เกลี้ยงเกลาจากนิวรณ์ การกระทำได้อย่างนี้
เป็นศิลป เป็นธรรมะ เป็นความงาม

ความงามเกิดจากการเห็นพระธรรม คือ ไตรลักษณ์

ข้อ ๖ ความงามเกิดมาจากการเห็นพระธรรม คือ ไตรลักษณ์

คนโง่ไม่เห็นไตรลักษณ์ ไม่รู้จักไตรลักษณ์ คนโง่นั้นย่อมหาความงามไม่ได้ เป็นความสกปรกน่าเกลียด ตามภาษาของพระอริยเจ้า คนที่เห็นไตรลักษณ์ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา นี้จะต้องงาม เพราะว่าสติปัญญาของเขา

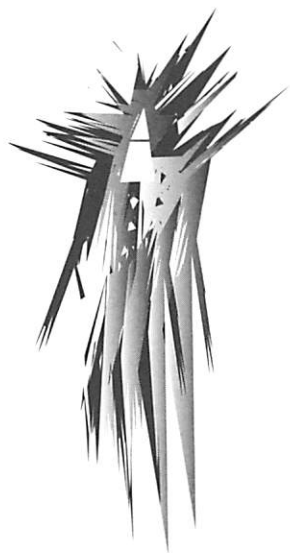

ได้งามเสียแล้ว แล้วจิตใจของเขาก็งามตามไปด้วย
ร่างกายของเขาก็ประพศิตตามความงามนั้นๆ
ร่างกายมันก็พลอยงามไปด้วย คนที่เห็นอนิจจัง
ทุกขัง อนัตตานั้น จะไม่ทุกข์ จะไม่ทำอะไรเลย
อย่างนั้นในภายนอกมันก็มีความงาม เพราะฉะนั้น
พระอรหันต์จึงมีความงดงามที่เรียกว่า มีอินทรีย์ผ่อง
ใส ใครเห็นเข้าแล้วก็พอใจโดยบอกไม่ถูกว่าทำไมจะ
ต้องไปพอใจ เพราะมันมีความงามชนิดนี้ ความงาม
ที่เกิดมาจากความรู้แจ้งในธรรมะอันสูงสุด มีอยู่ในใจ
มันส่องแสงออกมาถึงภายนอก ทำให้อิริยาบถทั้ง

หลายงาม ให้เนื้อตัวงาม ให้แววตางาม ให้ทุก
อย่างมันงาม

เห็นไตรลักษณ์ : อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เป็น
ความงามแห่งสติปัญญา ลงไปถึงจิตใจ แล้วลงไปถึง
เนื้อตัวอริยาบท จงมีชีวิตอยู่ด้วยการเห็นความจริง
ของสิ่งทั้งปวง เรื่องไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา
มันจะส่องแสง มีรัศมีที่ส่องแสงของจิต ของสติ
ปัญญา มีความงามชนิดหนึ่ง ซึ่งไม่เหมือนความงาม
ชนิดอื่น ก็เป็นสิ่งหนึ่งที่จะต้องสร้างขึ้นมาให้ได้ ให้
มันมีความงามชนิดนี้ให้ได้

นี้อาตมาแยกให้มันละเอียดมากหน่อยตรงนี้
เพราะมันพอจะแยกออกจากกันได้

ข้อที่ ๗ ความงามในการที่ ไม่เกิดกิเลสตัณหา

ความงามที่มันไม่เกิดกิเลส
ตัณหานี้จะเห็นได้ เมื่อไรเกิด
กิเลสตัณหา มันก็สกปรกไม่งาม
แต่เดี๋ยวนี้ แต่ละคน แต่ละวันๆ
นั่น มันเกิดกิเลสตัณหา บางที
เกิดอยู่ในใจ ไม่มีใครรู้ บางที
เกิดอยู่ในใจ บังคับไว้ไม่ได้ ออก
มาข้างนอกให้คนอื่นเห็น คนอื่น
เขาก็รู้ เขาก็เห็น เขาก็ว่าไม่งาม

ตัวเองมันก็รู้สึกว่ไม่งามอยู่แล้ว ไปให้คนอื่นเห็น
เข้าด้วย มันก็ไม่งามเพิ่มขึ้นมาอีกทางหนึ่ง

ต้องมึสติมาก ควบคุม ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ
ไม่ให้เกิดกระแสแห่งปฏิจจสมุปบาทฝ่ายสมุททวาร
กิเลสตัณหาก็ไม่เกิดขึ้น (พูดอย่างนี้บางคนฟังไม่ถูก แต่
เรื่องมันยาวเกินไปที่จะเอามาอธิบายในเวลาอันสั้น)

ฉะนั้น ไปศึกษาเรื่องปฏิจจสมุปบาทเอาเอง
แล้วก็ควบคุม ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อย่าให้ปรุง
แต่่งเป็นกระแสแห่งปฏิจจสมุปบาทขึ้นมา กิเลส
ตัณหาประจำวัน ในเรื่องประจำวัน มันก็ไม่เกิด เรา
ก็มีความงาม

ความงามในการที่จะไม่เกิดตัวกู-ของกู

ข้อที่ ๘ (ต้องพูดแข่งกับเวลา
แล้ว) ความงามในการที่จะไม่
เกิดตัวกู-ของกู

ใครลองคิดดูบ้าง เกิดตัวกู
ของกู ขึ้นมาเมื่อไร มั่นงามหรือ
ไม่งาม แต่เดี๋ยวนี้บางคนยังไม่รู้
สึกว่า ตัวกู-ของกู คืออะไรเสีย
อีก ก็เลยฟังไม่ถูก

ตัวกู-ของกู คือความเกิด
ขึ้นเป็นความรู้สึกว่าตัวกูว่าของกู

เนื่องจากอวิชชา(ความไม่รู้ว่าอะไรเป็นอย่างไร) เราไปหลงรักหลงเกลียดอะไรเข้า มันก็เกิดความอยากไปตามอำนาจของความรักและความเกลียด เมื่อความอยากนี้เป็นไปเต็มที่แล้ว มันก็เกิดความรู้สึกเป็นตัวกู ผู้อยาก อยากเอามาเป็นของกู หรือถือว่ามันเป็นศัตรูของกู เรื่องของตัวกูมันก็คลุ้มใจไปหมด

เรื่องตัวกู-ของกู อย่างนี้ เป็นความเลวร้ายที่สุดในการทำมนุษย์ให้ทุกข์ทรมาน เราเห็นแล้วจะเห็นว่ามันไม่งามอย่างยิ่ง แต่คนเราก็เต็มไปด้วยความรู้สึกชนิดนี้ เพราะว่าสะสมมาตั้งแต่อ่อนแต่ออก ตั้ง

แต่คลอดออกมาจากท้องแม่ ให้ยึดมันถือมันเป็นตัว
กู เป็นของกู แล้วก็รู้จักอยากให้อะไรๆ ขึ้นไป เรื่อง
สวย เรื่องงาม เรื่องหอม เรื่องหวาน เรื่องเอร็ด
อร่อยต่างๆ นานา

ถ้าความอยากมันเป็นไปได้เต็มที่แล้ว ความรู้สึก
ว่าตัวกูผู้อยากมันก็ตามมา พอตัวกูผู้อยากเกิดขึ้นใน
จิตใจเดี๋ยวนี้ อะไรเป็นตัวกู อะไรเป็นของกูก็เกิดขึ้น
มาแล้ว ก่อนนี้มันเงียบอยู่ มันไม่มีความรู้สึกเป็น
ตัวกู-ของกู มันไม่มีเรื่อง พอมันเกิดความรู้สึกเป็นตัว
กู-ของกู ถึงจะมีเรื่อง ยากที่จะป้องกันไว้ได้ มันก็มี
เรื่องของกิเลสตัณหา แล้วแต่ว่ามันเกิดตัวกู-ของกู
ประเภทไหน ชนิดไหน

ฉะนั้น ความงามหมดไป เพราะเกิดความรู้สึก
ชนิดตัวกู-ของกู และเห็นแก่ตัวกันทั้งนั้นเลย ไม่เห็น
แก่ผู้อื่น จิตว่างไม่ได้แล้วที่นี้ ตัวกู-ของกูเข้ามาอยู่
เต็มจิตแล้ว จิตไม่ว่างแล้ว ไม่มีธรรมะแล้ว ตัวกู-
ของกูเข้ามาอยู่เต็ม ธรรมะหายไปหมด จิตนั้นก็ไม่ว่าง
งาม เหลืออยู่แต่ตัวกู-ของกูหัวสลอน สกปรก เป็น
ลักษณะของพญามาร ภูตผีปีศาจ สลอนไปหมด

หาความงามในจิตใจไม่ได้ นี่มารอยู่ตรงนี้ มารเกิด
อย่างนี้ มีลักษณะอย่างนี้ เราไม่รู้จักมัน แล้วก็ไป
หลงรักมัน เอามาเป็นตัวเราเสียด้วย ก็เลยไม่ต้องมี
การกำจัดมาร หรือทำลายล้างมารกันเลย

กำจัดความรู้สึกชนิดนี้เสียให้ได้ อย่าให้มีตัวกุ-
ของกุ จิตก็ว่างจากกิเลส ก็มีแต่ธรรมะทุกอย่างครบ
ถ้วน เมื่อไม่มีตัวกุ มันมีธรรมะ เมื่อมีธรรมะ มันไม่
มีตัวกุ มันอยู่ด้วยกันไม่ได้ ฉะนั้น เราต้องมีสติจัดให้
ดี ให้มันไม่เกิดตัวกุ-ของกุ ถ้าเกิดขึ้นรู้ทัน กำจัดออก
ไปเสียโดยเร็ว ถ้าเก่งกว่านั้นก็กำจัดความคิดชนิดนี้
ได้ตลอดเวลา

กำจัด ตัวกุ-ของกุ เสียได้นี้ เป็นพระอรหันต์
เรียกว่า เป็นผู้ตายเสร็จแล้วก่อนร่างกายตาย ความ
คิดว่าตัวกุ-ของกุตายหมดแล้ว ไม่อาจจะเกิดอีก
ก่อนที่ร่างกายจะตายนี้มันงามสักเท่าไร ขอให้ลอง
คิดดูเถิด ธรรมะสูงสุด มันอยู่ที่หมดความยึดถือเป็น
ตัวกุ-ของกุ นี่ธรรมะสูงสุด มันก็งามสูงสุดแหละ

ข้อที่ ๙ ความงามที่เกิด
จากการตายอย่างมีสติ

นี้จะตายกันอยู่แล้ว ยัง
อยากจะงามอีก ลองคิดดูเถอะ
แม้จะตายอยู่แล้ว ก็ยังแสดงฝีมือ
ลายมือครั้งสุดท้ายว่าจะตายให้
งาม

นี่ไม่ใช่กิเลสตัณหา ความ
ต้องการตายอย่างนี้เป็นการทำ
หน้าที่ เป็นการประพฤติให้ตรง

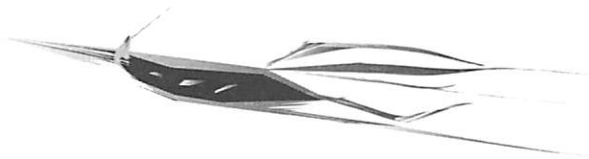

ตามหน้าที่ แม้จะตายก็ตายอย่างมีศิลป์ มีศิลป์
แห่งการตายคือตายให้มันงาม คือตายด้วยสติรู้ว่าสิ่ง
ทั้งหลายทั้งปวงเป็นเช่นนี้เอง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา
เช่นนี้เอง อิทัปปัจจยตาเช่นนี้เอง ไม่ต้องกระเสือก
กระสนุ่นวายใจ เดือดร้อนอะไร สงบราบบอย่างยิ่ง
ด้วยอำนาจสติ แล้วจิตก็ดับไปเหมือนดับสวิตซ์ไฟ

นิ่งามหรือไม่งาม ก็ลองคิดดู เรียกว่าตายอย่าง
งดงามที่สุด ตายอย่างมีศิลป์ที่สุด ก็คือตายอย่างมี
สติ ศิลป์แห่งการใช้สติมันจบลงตรงที่ว่า ตายอย่าง
งดงาม เป็นธรรมะสูงสุด เป็นศิลป์สูงสุด

อาตมาได้กล่าวแก่ท่านทั้งหลายในวันนี้ด้วยเรื่องศิลปะแห่งการใช้สติในทุกๆ กรณี

หมายความว่า ทุกขั้นตอนและทุกๆ คน ให้ทุกอย่างเป็นไปถูกต้องตามทางของพระธรรม ซึ่งงามอยู่ในตัวพระธรรม มีธรรมะก็มีความงาม มีความงามก็มีธรรมะ มีธรรมะก็มีความงาม มีความงามก็เป็นศิลปะ ฉะนั้น

เราจึงมีศิลปินในทุกกรณี ทุกขั้นตอน ในการละเลียงซึ่ง
อบายมุข ธรรมะขั้นต่ำชั้นเลว

○ งามของชาวบ้านทั่วไป ก็ละอบายมุขเสีย
ให้ได้เถอะมันก็งามขั้นต้น งามขั้นแรก ของเรื่องของ
ชาวบ้าน

○ แล้วยังงามในการดำรงอาชีพ การหาทรัพย์
สมบัติ การบริโภครทรัพย์สมบัติ การสะสมไว้ซึ่ง
ทรัพย์สมบัติ ก็ถูกต้องและงดงาม

○ ที่นี่ไม่มีการทศิล ในชั้นไหน ระดับใด ทุก
อิริยาบถมันก็มีความงาม

○ บริโภคปัจจัยสี่ที่เป็นเครื่องบำรุงรักษาชีวิต ก็ถูกต้องงดงาม ไม่มีส่วนใดที่น่าติเตียน เพราะมันเฝ้ายาม

○ แล้วยังงามเพราะว่าไม่มีนิเวศรบกวนใจ ตลอดวัน ตลอดวันไม่มีนิเวศรบกวนใจ มันเฝ้ายามข้างในและงามออกมาถึงข้างนอก คนที่ไม่หงุดหงิด งุ่นง่านด้วยนิเวศรนั้นนะ มันน่าดูคืองดงาม

○ ที่นี้งามเพราะสติปัญญาเห็นไตรลักษณ์ บังคับชีวิตนี้ให้งดงาม ให้ปกติ

○ แล้วยังงามเพราะไม่เกิดกิเลสตัณหาประจำ วันเหมือนที่เกิดกันอยู่

○ แล้วยังงามเพราะไม่เกิดตัวกู-ของกู ด้วย ความเปลออสติ

○ แล้วยังงามอันสุดท้าย คือ ตายอย่างงดงาม ที่สุด เพราะตายอย่างมีสติ ไม่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งใดๆ เพราะเห็นความเป็นเช่นนั้นเองของสิ่งทั้งปวงแล้ว นี้ เรียกว่าตายอย่างมีสติ ดับไปเหมือนปิดสวิตซ์ไฟ เรื่องมันก็จบ

ที่ว่าจะมีศิลปในการใช้สตินี้ ๙ หัวข้อนี้มันก็พอ แล้ว จะพูดให้มากกว่านี้ก็ไม่ได้ แต่มันจะพ้นเพื่อ

ขอให้ท่านทั้งหลายเก็บไปสนใจ แล้วก็พอใจใน
การที่จะมีชีวิตที่งดงาม คือประกอบอยู่ด้วยธรรมะ
ซึ่งเป็นความงามตามธรรมชาติของธรรมะนั้นๆ

การบรรยายในวันนี้ ก็พอสมควรแก่เวลาแล้ว
อาตมาขอยุติการบรรยาย ด้วยความหวังว่า ต่อไปนี้
ท่านทั้งหลายก็จะมี ความงามเพิ่มขึ้นบ้างไม่มากก็
น้อย

ภิกษุทั้งหลาย...
ภิกษุอยู่ครองชีวิตประเสริฐ (พรหมจริยะหรือพรหมจรรย์) นี้
อันมีสิกขาเป็นอันสงส์
มีปัญญาเป็นยอดยิ่ง
มีวิมุตติเป็นแก่น
มีสติเป็นอธิปไตย...

พุทธพจน์
(อง.จตุกก. ๒๑/๒๔๕/๓๒๙)

ธรรมสภา เลขที่ ๑/๔-๕ ถนนบรมราชชนนี เขตทวีวัฒนา กทม. ๑๐๑๗๐
โทรศัพท์ (๐๒)๔๔๑ ๑๕๘๘ (๐๒)๔๔๑ ๑๕๓๕ (๐๒)๔๔๑ ๑๙๑๗

ธรรมสภาได้รวบรวมหนังสือและสื่อธรรมะไว้บริการแก่ท่านสาธุชน จากสำนักพิมพ์และสำนักปฏิบัติธรรมทั่วประเทศ ท่านที่สนใจเลือกชมได้ที่ **ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา** เลขที่ ๒-๖ ริมถนนบรมราชชนนี ก.ม.ที่ ๑๖ เขตทวีวัฒนา กทม. ๑๐๑๗๐ โทรศัพท์ (๐๒) ๔๔๑ ๑๖๐๔

สถาปนบันลือธรรม เป็นองค์กรเอกชนที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อสืบทอดและเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่อย่างมั่นคงยาวนาน อันเป็นการสานต่อเจตนารมณ์ของท่านเจ้าคุณพระสุธรรมเมธี ป.ธ.๘ (นายบรลือ สุขธรรม) อดีตเจ้าคณะจังหวัดอุดรดิตถ์ ผู้ให้กำเนิดธรรมสภา โดยมีพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบัญญานันทภิกขุ) เป็นองค์ประธานสถาปนบันลือธรรม

วัตถุประสงค์ของสถาปนบันลือธรรม

๑. เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนา
๒. เพื่อปลูกสำนึกในการกระทำหน้าที่ของตน
๓. เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน
๔. เพื่อส่งเสริมในการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

กิจกรรมของสถาปนบันลือธรรม

- ๐ โครงการ เด็กดีของสังคม เรียนทุกวันเสาร์ ๐๘.๐๐ น. ถึง ๑๔.๐๐ น.
- ๐ โครงการ พบพระ พบธรรม ทุกวันเสาร์ ๑๕.๐๐ น. ถึง ๑๗.๐๐ น.
- ๐ โครงการ อยู่กันด้วยความรัก ช่วยเหลือผู้ยากไร้และผู้ต้องการความช่วยเหลือ
- ๐ โครงการ อาสาพัฒนาชนบท แก้ววัดและโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร
- ๐ โครงการจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันเด็กแห่งชาติ วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

สถาปนบันลือธรรม ได้รับการสนับสนุนจากธรรมสภาและศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา ท่านที่เข้าร่วมโครงการต่างๆ ดังกล่าว ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆทั้งสิ้น

สนใจติดต่อสอบถามได้ที่ สถาปนบันลือธรรม ๑/๔-๕ ถนนบรมราชชนนี เขตทวีวัฒนา กทม. ๑๐๑๗๐ โทร. (๐๒)๔๔๑ ๑๕๘๘ (๐๒)๔๔๑ ๑๕๓๕ (๐๒)๔๔๑ ๑๙๑๗

แบบปกและภาพประกอบปก โดย ไซดีวิวัฒน์ ปุณโณปถัมภ์

โปรดช่วยสมทบค่าจัดพิมพ์ในราคา ๖๐.- บาท

ธรรมสภาฯ ขอขอบคุณในหน่วยงานต่างๆ ที่สนับสนุนเป็นกรณีการจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้

